ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

OBOR PROVOZ A EKONOMIKA

KATEDRA OBCHODU A FINANCÍ

TEZE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

JAKOST A ZPENĚŽOVÁNÍ SLADKOVODNÍCH RYB

vedoucí diplomové práce: Prof. MVDr. Jaroslav Červenka, Csc.
vypracovala: Jana Bartošová

© PRAHA 2005

Sladkovodní rybářství v České republice je relativně malým oborem zemědělství a zpracování ryb a rybích výrobků v rámci potravinářství patří k nejmenším oborům, ale přesto

má tento obor zemědělství v České republice významné postavení a svoji tradici. Jedná se o odvětví zemědělské výroby, kde v souvislosti ČR se vstupem do Evropské unie nebylo potřebné provést mnoho změn, jako například v jiných resortech zemědělství. Systém používaný ve sladkovodním rybářství v ČR byl v podstatě ihned aplikovatelný do podmínek požadovaných pro členství v EU. Byly zajištěny základní vazby s legislativou EU i praktickými podmínkami produkce ryb v ČR.

Cílem diplomové práce je seznámení s problematikou zajišťování systémů jakosti a zdravotní nezávadnosti a s jeho aplikací v rybářské výrobě. Dalšími cíli práce je zhodnocení současné produkce a spotřeby sladkovodních ryb v České republice, podmínky zahraničního obchodu s nimi a konkurenceschopnost sladkovodních ryb na trhu.

Pro udržení postavení tohoto resortu i do budoucnosti je nutné, aby na trh byly dodávány ryby a rybí výrobky vysoce kvalitní a zdravotně nezávadné. Rybářství a zpracovny ryb mohou kvalitu a zdravotní nezávadnost výrobků zaručovat systémy jako jsou ISO normy a systém HACCP, který je pro výrobce potravin ze zákona povinný. Situace v České republice v oblasti zajišťování jakosti a zdravotní nezávadnosti rybích výrobků je velmi uspokojivá. Všechny zpracovny ryb rybářských podniků sdružených do Rybářského sdružení mají zpracovaný systém ”kritických kontrolních bodů” a dodržují zásady ”správné výrobní praxe”. Je to dáno především historicky vysokým podílem exportu sladkovodních ryb do zemí Evropské unie, který přinutil rybářské závody dostat zpracovatelské provozy sladkovodních ryb na požadovanou úroveň ještě před vstupem ČR do EU. V některých provozech v souvislosti se vstupem docházelo návazně k dalšímu zpřísňování opatření.

Zavedení systému HACCP je povinné u výrobců potravin, ale bylo by přínosné podporovat jeho zavedení i v zemědělské prvovýrobě, tedy v primární produkci ryb. Předmětem návrhu plánu HACCP v diplomové práci je lov ryb, jejich ošetření po výlovu, základní zpracování ryb a výroby ryb uzených. Již od samého počátku je důležité sledovat jednotlivé kroky, které by mohly znamenat ohrožení zdravotní nezávadnosti produktu. Kritickým kontrolním bodem se tak stává sama živá ryba, která by měla pocházet z prostředí, které příznivě ovlivňuje její zdravotní stav, jak po stránce obsahu nežádoucí mikroflóry, tak cizorodých látek.

Systém HACCP v produkci ryb má své opodstatnění nejen z toho důvodu, že pokud se producenti chtějí uplatnit na trhu EU, musí mít tento systém zaveden, ale přináší podniku i

jiné výhody, které zvyšují jejich konkurenceschopnost na trhu. Jeho zavedení je vyžadováno i ze strany odběratelů, neboť koneční spotřebitelé dávají přednost výrobkům od výrobců, kteří garantují kvalitu a zdravotní nezávadnost potravin.

Produkce tržních ryb se v ČR pohybuje okolo 20 000 tun. Dominantní postavení v rozsahu produkce si stále udržuje kapr, jehož podíl na celkové produkci představuje okolo 85 %. Téměř polovina produkce mířila v posledních letech na zahraniční trhy. Spotřeba sladkovodních ryb je dlouhodobě pouze okolo 1 kg na osobu a rok, ve srovnání s ostatními evropskými státy je tedy velmi nízká. První místo si ve spotřebě udržuje kapr, dále následuje pstruh a dravé ryby.Většina spotřebitelů kupuje výhradně živou rybu.

Důvodem nízké spotřeby sladkovodních ryb jsou především stravovací zvyklosti spotřebitelů, úzký sortiment výrobků ze sladkovodních ryb a cena rybího masa. Ve formě zpracovaných produktů je prodáváno zhruba 10 % všech odchovaných ryb (včetně vývozu). V distribuční síti naprosto chybí nabídka náročněji zpracovaných a upravených ryb do výrobků vyšší spotřební hodnoty, přičemž ve vyspělých státech je tento trend zcela jednoznačný a je hodnocen jako perspektivní. Zpracované rybí výrobky by však byly nabízeny za ceny 2-3 krát vyšší než ceny ryby živé a otázkou zůstává, zda spotřebitel bude ochoten tuto cenu zaplatit. Pro zvýšení spotřeby sladkovodních ryb je potřeba zvýšit podíl zpracovaných výrobků, zlepšit prodejní strategii a věnovat větší pozornost marketingu. Je také důležité udržet tradiční vysokou kvalitu produkovaného kapra charakterizovaného ochrannou známkou „český kapr“.

Sladkovodní ryby jsou zemědělskou komoditou, která tradičně nachází odbyt na zahraničních trzích, především v evropských zemích. Největším odběratelem je dlouhodobě Německo, kam se vyváží okolo 30 % z celkového objemu vývozu živého kapra. Dalšími zeměmi EU, do kterých je tradičně český kapr vyvážen jsou Rakousko, Belgie, Francie a v menším množství také Itálie. Z nově přistoupených zemí EU byl kapr v minulých letech dovážen ve značném množství na Slovensko, do Polska a Maďarska. „Český kapr“ je preferován před kaprem z Polska a Maďarska především díky vynikajícím užitkovým vlastnostem a jakostním parametrům. Skutečnost, že i na zahraničních trzích je zájem o ryby zpracované, opět svědčí o nutnosti podpory zpracovatelské činnosti výrobců ryb. Zvýšením exportu ryb zpracovaných by se narušily tradiční odbytové vztahy, což by vedlo ke vzniku nových obchodních spojení a čeští producenti by tak byli méně závislí na tradičních odběratelích v zahraničí.

Významným faktorem, který pozitivně ovlivňuje konkurenceschopnost českého kapra, je vysoká kvalita masa. Naopak negativně ovlivňuje konkurenceschopnost vysoká cena rybího masa a úzká nabídka výrobků ze sladkovodních ryb především ve srovnání s mořskými rybami, které jsou nabízeny v širokém sortimentu výrobků. Sladkovodní ryby (kapr jako dominantní druh) si na českém, ale i středoevropském trhu udržují postavení. Kapr je regionální produkt, který nepředstavuje konkurenci pro ostatní ryby chované v zemích, kam je vyvážen.

V současné době by měla ekonomická podpora v sektoru produkce ryb pro zajištění prosperity v budoucnosti směřovat především do následujících oblastí:

- odbahňování, rekonstrukce a obnova rybníků
- zpracování ryb
- marketing, odbytová centra
- veterinárně - hygienické aspekty chovu tržních ryb v rybnících
- šlechtitelská práce
- udržování genetických zdrojů
- náhrada škod způsobených zvláště chráněnými živočichy
- podpora chráněných a ohrožených druhů ryb

Česká republika si pravděpodobně udrží odbyt na trzích v západoevropských zemích, ale je nutno brát v úvahu také snahy Polska více pronikat na trhy EU, které by se mohlo stát konkurentem na trhu sladkovodních ryb. Export ryb z ČR by se také měl v současné době zaměřit i na trhy východoevropských zemí, jako je Bulharsko, Rumunsko či státy bývalého Sovětského svazu, neboť tamější rybářství v posledních letech podléhá restrukturalizaci, produkce ryb se v těchto zemích snížila a naše ryby by zde mohly nalézt uplatnění.